

Lèt-la

Émil sé on dòktè ka travay lòtbò. I rantré opéyi davwa Jil, tifrè a'y, mò. Sé jou a lantèwman-la. Pannan Jilyèt, manman-yo é tout larèstan fanmi-la ka paré pou tére Jil, Émil ka sonjé lèt-la tifrè a-y lésé ba-y la...

« ...Nou pa fouti chwazi. Ka pou nou fè ? Pati pou chaché travay, déchouké-nou, oben 5 rèsté opéyi san travay, asi kont a fami...

É lè on jenn boug san travay isidan, avè tousa tantasyon, avè tousa moun ki ka bwè dlo a yo akontinyé, kijan ou vlé malè pa rivé-y on jou ou lòt ?...

« Pa konpwann an ka di tousa asi jenn pou èskizé-mwen, pou moun plenn sò an mwen... Vou ki fwè an mwen, ou konnèt-mwen byen, ou pétèt konnèt-mwen byen pasé Jilyèt limenm.

10 Sèl moun an pé palé épi'y san pè sé'w. Men pou di'w sa an k'ay di'w la, an pa té pé gadé'w an dé kokozué. Alò an chwazi maké'y...Sèl biten an ké mandé'w sé pa janmé di Jilyèt ayen...

« ...Men lè an réyisi bak é fò mwen té chwazi on biten a fè épi'y, pasé konkou pou ay an Fwans pa té ka di-mwen ayen, alé fè étid, épi tousa ou té ka rakonté-nou lè ou té ka déviré 15 asi jan moun ka viv anbala, pa té ka atiré-mwen nonpli. Fò di an té savé osi, Jilyèt pa té ké pé fè granjès ban mwen é a pa té bous ki té ké réglé sa. Sa té rèd ban mwen mandé'y péyé étid, lè mwenmenm pa té cho fè étid. Antouléka, an fin pa enskri Fouyòl pou fè anglé. Jilyèt té ka tizzonné-mwen akontinyé, ou sav jan i yé, konsidéré an pa té vlé fè ayen é vi an mwen, an pa té vlé travay, an pa té vlé fè hak, i pa té ké nouri fennyen...Ou ja konnèt-li ?

20 Jòdi an ka ri tibwen, men an tan-lasa, sa té ka chouboulé-mwen toubònman...Sa ki désidé-mwen konmansé fè anglé, sé bous-la yo ban-mwen la. I té ka ban-mwen tan pasé on lanné san anmègdé Jilyèt. Men sa vin pa maché...Menm je-la woukomansé akaz...Menm pawòl an parabòl a Jilyèt la...I pa té ka vwè sa, men mizi-anmizi an té ka vin égri. Anplis lanné-lasa ou pa té pé vini an vakans é sa té ka fè twa lanné nou patékò vwè. An té anvi vwè'w 25 é kozé épi'w toubònman ! An ni lidé sa té ké ban-mwen plis fòs. Jilyèt té toujou ka palé di'w, té toujou ka mété'w douvan pou té montré-mwen, an pa té fouti fè kon'w, an pa té adan sa. On moman, an ka kwè an vini pwès ray-vou. A pa té fòt a'w...sa vwè...Ou té kon ou yé. Pétèt a pa té fòt a Jilyèt...I té ja fè sa i té pé...Lévé-nou tou lésenk tousèl, té ja byen bél...Men an léta-la an té yé la, an pa té pé konpwann tousa byen. É ou pa té la...Sé sa ki 30 té ka fè-mwen pli mal, an ka kwè...Ou pa té la é nou pa té pé palé é vwè ansanm kijan pou mwen fè...An té ka fè on gyòb konsa tanzantan. An té ka rivé ralé on monné, men an té ka kontinyé viv aka Jilyèt.[...]

« ...Ou té anvi swannyé-mwen, san sav pa té tini enki dwòg-la. An té two wont. An té ja rivé two lwen. Antoutjan an kalkilé an vwè an pa té pé kyoulé...An pati...Ou lésé-mwen 35 pati san konpwann an té ja désidé pa viv épi mépwi a'w.

Lè ou ké wousouvvè lèt-lasa, ou ké konpwann-mwen plibyen. An ka èspéré ou pé ké jijé-mwen ni mépwizé-mwen. A pa fòt a'w. A pa fòt a Jilyèt...Ès sé fòt a Izabèl é mari a'y ? An pé pa di. Yo pétèt...Mwen osi adan...Men plis ankò, an ka kwè, jan nou ka viv la, sosyété-la nou adan la...

- 40 *An pwofité dè on ti lanbéli adan lèspwi an mwen, pou té palé ba'w, pou té fè'w santi an pa té ay aladriv konsa. Niyaj pé ké tadé... Avan nou kité, an té ké mandé'w gadé tousa ba'w. Pwomèt-mwen pa jan' di Jilyèt ayen...*
Nou té rivé konpwann-nou, an té ké vlé sa kontinyé. Pwomèt-mwen fwè, é pa obliyé sa ou té yé ban mwen...
- 45 *An sav an ké fè-zòt onlo lapenn. Pa kòlè épi mwen. Pa kòlè !
Lè ou ké wousouvwè lèt-lasa, pétèt an ké ja lwen...
Tifré a'w ki pa jan' las annadorasyon douvan'w. ».*

Wojé VALY-PLAISANT,
Lèt-la, Gyanpo, Editions Jasor, 2001